

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.4, maj 2014

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Steen Tullberg

Tilsyn ved dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Den christelige Kamp. Prædiken paa eenogtyvende Trinitatis-Søndag 1825

ved Vanja Thaulow

Indhold

- 1 Kirkekampen 1825
- 2 Hovedtemaer
- 3 Stil
- 4 Modtagelse
- 5 Anvendt litteratur

1 Kirkekampen 1825

Prædikenen *Den christelige Kamp* indgik i den kirkekamp, som Grundtvig havde indledt med udgivelsen af *Kirkens Gienmæle* den 5. september 1825. Grundtvig havde med et angreb på professor H.N. Clausen og dennes bog *Catholicismens og Protestantismens Kirke-Forfatning, Lære og Ritus* (1825) vakt stort postyr i København, og i efteråret 1825 var aviser og tidsskrifter fyldt med indlæg for og imod de stridende parter, se [indledningen til Kirkens Gienmæle](#).

J.P. Mynster, som på dette tidspunkt var første residerende kapellan ved Vor Frue Kirke og en indflydelsesrig teolog og populær prædikant, ærgrede sig over sagen og den polarisering, den havde skabt i det intellektuelle miljø i København. Mynster ønskede ikke selv at vælge side i sagen, idet han var kritisk over for både Grundtvig og Clausen. Han skrev i et brev til sin ven P. Hjort, at han egentlig havde lyst til at gå i rette med begge parter. Dog turde han ikke opponere imod Clausen og hans bog, som han ellers fandt var "fuld af urigtige Paastande, af utilgivelige Inconseqventser, af megen Superklogskab", da han ikke ville risikere at blive regnet for en tilhænger af

“det modbydelige Partie af Grundtvig og Consorter“ (Hjort 1867, s. 141). Tie helt ville Mynster imidlertid heller ikke i en sag, der havde fået stor opmærksomhed også i menighederne (Mynster 1854, s. 224), og han valgte at omtale sagen i en prædiken den 16. oktober 1825, som han efterfølgende udgav under titlen *Den christelige Viisdom*.

I prædikenen afstod Mynster fra at diskutere stridspunkterne i sagen og valgte i stedet at kritisere ‘fremgangsmåden’ (Hjort 1867, s. 142). Og her var det primært Grundtvig, der måtte stå for skud. Med slet skjult hentydning til Grundtvig talte Mynster om, at den forstandige kristne ikke burde “fare frem iblinde” og “gøre Alt til den ubeleilige Tiid, paa den ubeleilige Maade” (1825, s. 8). Han pointerede, at mennesker med sådan en adfærd kun vækker forstyrrelse og bliver “om end imod Vidende og Villie, Christi Korsens Fiender; de give en Forargelse, som de ikke igien kunne læge, de vække en Tvedragt, som de ikke igien kunne stille” (s. 8 f.). Mynsters hovedsynspunkt var, at sand kristen visdom viser sig i *sagtmodighed*, og at de kristne dyder i overensstemmelse hermed består i kærlighed, mildhed, langmodighed og ydmyghed. Omvendt kan den, som udtrykker vrede, forbitrelse og dømmesyge, *ikke* siges at være opfyldt af Guds visdom.

2 Hovedtemaer

Grundtvig blev stødt over at blive regnet blandt “Christi Korsens Fiender” og tog til genmæle den følgende søndag i sin aftensangsprædiken i Vor Frelses Kirke. Prædikenen blev efterfølgende trykt under titlen *Den christelige Kamp*. Hvis *Kirkens Gienmæle* havde givet folk et billede af Grundtvig som en ivrig, nærmest fanatisk forkæmper for kristendommen, en zelot, så forstærkede *Den christelige Kamp* kun dette billede. Prædikenen er én lang opfordring til kamp, en *åndelig* kamp vel at mærke, mod de fjendtlige magter, der truer kristendommen. Kamptemaet er hentet fra epistelteksten, Ef 6,10-17. Det var kutyme at prædike over dagens episteltekst ved aftensangen, jf. *Danmarks og Norgis Kirke-Ritual 1685*, s. 15. Ef 6,10-17 var desuden et bibelsted, som Grundtvig havde henvist flittigt til i tidligere prædikener, bl.a. i Dimisprædikenen (1810) og *Hvorfor kaldes vi Lutheraner?* (1812).

Grundtvig indleder med at tage afstand fra Mynsters tale om mildhed og sagtmodighed. Mynster vil måske nok høste “Verdens Pris [dvs. ros]” (s. 4) for sine synspunkter, men i Grundtvigs optik er det blot et udtryk for, at Mynster selv taler ‘af verden’, dvs. på en måde, der står Gud imod. *Den christelige Kamp* er præget af en stærk dualisme i sin kontrastering af ‘verden’ på den ene side og Gud og de troende på den anden. Grundtvig trækker her på Johannesevangeliets fremstilling af fjendskabet mellem verden og de troende og det nødvendige had imellem disse.

Hovedargumentet i prædikenen er, at fjendskabet mellem Gud og verden gør kampen nødvendig. Den kristne er nødt til at kæmpe, hvis han vil holde fast i sandheden og ikke som en kryster flygte fra Kristus (s. 5). Grundtvig tager (med adresse til Mynster) afstand fra dem, der blot sidder med hænderne i skødet i stedet for at træde op mod fjenden (s. 5). Han kritiserer dem, der “raabe Fred, hvor der er ingen Fred” (s. 11), og han antyder, at de i virkeligheden prædiker sagtmodighed og mildhed for at skjule

deres egen lunkenhed (s. 12).

Grundtvig understreger, at det ikke er en synlig, men en *usynlig* fjende, den kristne har at kæmpe mod. Det er “en ondskabsfuld Aandelighed”, som skal bekæmpes (s. 7). Kampen er både en ydre kamp mod det hovmod og den vantro og ligegyldighed, som den kristne møder i verden, og en indre kamp mod synden, mod “Slangen i Barmen” (s. 9). Eftersom kampen er åndelig, skal den udkæmpes med tilsvarende åndelige stridsvåben (s. 11), dvs. ved at føre Guds ord imod fjenden. Til gengæld for den hårde strid, som den kristne hele livet igennem må udkæmpe, vil han ved tidernes ende blive belønnet med “herlig Seier” og “liflig Hvile” (s. 13). Grundtvig beskriver endetiden med Johannes' Åbenbarings malende billeder af evig frydesang og vinkende palmegrene (hhv. s. 6 og 19).

Grundtvig og Mynster står i disse to prædikener meget langt fra hinanden i synet på, hvad der bør være den kristnes sindelag og handlemåde. Hos Mynster er den sande kristne en sagtomdig fredssøger, hvor han hos Grundtvig er en Herrens “Stridsmand” (s. 20).

3 Stil

Prædikenen er skrevet i tæt relation til bibelteksten. Det indledende kampråb “Brødre, vi have kamp”, som Grundtvig sammensætter af Ef 6,10 og 12, gentages hyppigt i første del af talen, se s. [3], 5 og 6. Også krigsmetaforerne fra Ef 6,10-17 går igen: “Troens Skjold”, “Saliggjøreleses Hjelm”, “Aandens Sværd” og “Guds fulde Rustning”. Men det er ikke kun Ef 6,10-17, der danner grundlag for prædikenen. Som ofte trækker Grundtvig på en stor vifte af bibelsteder, i denne tekst særligt på Johannesevangeliet (to-verdensmotivet), Johannes' Åbenbaring 7 og 19 (sejren ved tidernes ende) og Hebræerbrevet 4 (den store hvile). Lange passager af prædikenen består af ophobede bibelcitater (se fx s. 6 og 13 n.), hvilket ikke var ualmindeligt i samtiden. Grundtvig sammenstykker også salmevers. På s. 14 citerer han således fra Guldbergs salmebog første strofe af nr. 102: “Vil Gud vor Herre ei med os staae”, en del af tredje strofe af nr. 157: “Vor Gud han er saa fast en Borg” (af Luther) og til sidst igen fra “Vil Gud vor Herre ei med os staae”, denne gang en del af strofe 5. På s. 20 citeres femte strofe af nr. 186, påskesalmen “I Døden Jesus blunded”.

Grundtvig benytter sig ofte af direkte henvendelse i prædikenen, idet han tiltaler sin menighed med udtrykket “Brødre!” eller “Christne Venner!” og taler til dem i opfordringer og bydeform. Han anvender højtidelige udråb som ‘o!’ og udtrykker sig i det hele taget meget dramatisk og ekspressivt. Alt i alt kan prædikenstilen karakteriseres som storladet med en streng tone. På dette punkt ligner *Den christelige Kamp* Grundtvigs tidlige prædikener, fx Dimisprædikenen (1810) og hans prædikener fra tiden som præst i Udby (1811-1813).

4 Modtagelse

Den christelige Kamp blev udsolgt på kort tid, og et nyt oplag måtte trykkes efter blot tre uger. J.P. Mynster skrev tørt i sine erindringer: “hvor tynd den end var, dog blev

[den] saa begierligt læst, at et nyt Oplag behøvedes. Ogsaa min Prædiken blev udsolgt, og Forlæggeren vilde lade den trykke paany, men mig syntes, at det kunde være nok hermed” (1854, s. 224).

5 Anvendt litteratur

- *Danmarks og Norgis Kirke-Ritual 1685-1985* (1985), genudgivet af Udvalget for Konvent for Kirke og Theologi. U.st. [1685].
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen*. København.
- *Guldbergs salmebog*, se *Psalme-Bog* (1778).
- Hjort, Peder (1867) *Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder skrevne gjennem en lang Række År til P. Hjort*, bind 1. København.
- Mynster, J.P. (1825) *Den christelige Viisdom. Prædiken holden paa tyvende Søndag efter Trinitatis 1825*. København.
- Mynster, J.P. (1854) *Meddelelser om mit Levnet*. København.
- *Psalme-Bog eller En Samling af gamle og nye Psalmer, Til Guds Ære og hans Meenigheds Opbyggelse. Efter Kongelig allernaadigst Befaling udgivet, tilligemed Collecter, Epistler og Evangelier, Lidelses Historien, Kirke- samt andre Bønner* (1778), udgivet af Ove Høegh-Guldberg og Ludvig Harboe. København.